

Arī pēc kara dzīve Ukrainā būs jāveido no sākuma, tāpat kā šobrīd šeit – Latvijā

Viktorija Nečajeva

«Esmu Oļegs, nāku no Ukrainas, pēc profesijas esmu inženieris,” tā savu stāstu iesāka jauns vīrietis no Luhanskas apgabala Rubežnoje pilsētas Ukrainā, kurš par savām mājām kopš oktobra sauc Preiļu pilsētu. Atgādināšu, ka Preiļu novadā ir vairāki desmiti ukraiņu, kuriem nācās bēgt no savas dzimtenes Krievijas saktā kara dēļ.

Pastāstiet par aizvadītā gada 24. februāri.

– Mani pamodināja telefona zvans, zvaniņa brālis. Viņš teica, ka Krievijas prezidents Putins ir sācis karu Ukrainā. Sākumā bija šoks, bet jau pēc dažām minūtēm bija dzirdami sprādzieni. Es pirmo reizi dzīvē nezināju, ko man un manai ģimenei darīt. Pēc kādas stundas savācos, sapratu, ka jāaizbrauc uz benzīntanku uzpildīt automašīnas bāku, lai būtu iespēja kaut kur aizbraukt, tāpat bija jānopērk pārtika. Sieva ar meitu palika mājās. Benzīntankā bija garas rindas.

Atgriezies mājās, un to dienu mēs pavadījām dzīvoklī – visu dienu gāju uz balkonu, lai saprastu, kas notiek ārā. Daži cilvēki kaut kur brauca. Nākamajā dienā mēs nolēmām braukt pie maniem vecākiem, kuri dzīvoja privātmājā, netālu esošajā ciematā. Tā bija pēdējā reize, kad biju savā dzīvoklī.

Braucām prom, jo gribējās būt visiem kopā, tā likās drošāk. Kaut gan visu laiku bija sajūta, ka šim visam tūlīt būtu jābeidzas, mēs pat iedomāties nevarējām, ka karš turpināsies visu gadu un vēl ilgāk...

Pie vecākiem salīdzinoši mierīgi nodzīvojām nedēļu, bet pēc tam palika arvien skaļāk, tad arī pazuda elektrība. Tā kā ciemats bija okupēts (kopš marta paša sākuma), mēs lieku reizi mēģinājām neiet ārā no mājas, tāpat sarunāties ar Krievijas Federācijas karavīriem nemēģinājām, ja nu vienīgi atbildējām uz viņu jautājumiem. Mamma un sieva ārā no mājas negāja. Bija gadījums, kad naktī kāds ar lukturi apstāģāja mūsu māju un spīdināja logos, mēs durvis vaļā netaisījām. Ukraiņu karavīri tobrīd atradās Rubežnojes pilsētā. Cīņas bija intensīvas, un no ciemata varēja redzēt, kā deg mana pilsēta. Elektroenerģijas nebija, bet pilsēta bija gaiša.

Tā mēs nodzīvojām ciematā vēl trīs nedēļas. Bet situācija kļuva arvien sarežģītāka. Kā no filmas atceros ainu, kad mājas pagalmā mēģināju iedarbināt no kaimiņa paņemtu generatoru, bet garām soļoja vesela karavīru rota, es sastingu.

Ciemata veikalā produkcija ātri beidzās, un nauda kļuva par papīru, pat, ja tev tā bija, neko nopirkt nevarēja. Labi, ka mums bija pārtikas krājumi, savi kartupeļi, kā jau laukos, arī gāze tobrīd bija.

Bija gadījums, kad Krievijas karavīrs ieraudzīja kaimiņa pagalmā Mercedes mašīnu, palūdza atslēgas un aizbrauca pabraukāt, pēc laika mašīnu atdzina atpakaļ, atstāja to ceļa malā ar ieslēgtām ugunīm. Tēvs un kaimiņš aizģāja painteresēties, vai mašīnu var atpakaļ iedzīt mājas pagalmā, uz ko saņēmumu apstiprinošu atbildi, atslēgas izrādās jau bija pārvestas pāri žogam. Mašīna bija sasista.

Ar ģenerators palīdzību mēs varējām uzlādēt telefonus, kaut gan savienojuma praktiski nebija, pašā sākumā tas bija slikts, bet beigās tā nebija vispār.

Kad un kāpēc nolēmāt pamest savu valsti?

– Nolēmām braukt prom, kad mīna atlidoja pie kaimiņa. Paldies Dievam, neviens necieta, kaut gan mājas logi tika izsisti, viss pagalmā un dārzs, kā arī žogs pamatīgi cieta. Mēs braucām prom kopā ar kaimiņu ģimeni, mans tēvs un māte līdz pēdējam negribēja braukt prom. Braucām ar mūsu mašīnu. Mēs izbraucām septiņos no rīta. Bet jau nākamajā dienā mīna trāpīja vecāku mājā. Arī viņi nolēma braukt prom. Ar mums sakaru nebija, bet, atbraucot uz robežas, viņi ar mums sazinājās.

Mūsu ceļš līdz robežai bija ilgs, tikai vakarā tur ieradāmies, bijām piestājuši vienā pilsētā uz pāris stundām. Līdz robežai bija 180 km. Varējām braukt tikai Krievijas virzienā. Pirmos 30 km braucām lielā satraukumā.

Šo robežpunktu pirms tam biju šķērsojis vairākas reizes, jo darba vajadzībām braucu komandējumos uz Krieviju. Ukrainas pusē vairs nebija robežas kontrolpunkta, ēkas bija sabombardētas. Krievijas pusē viss bija kā parasti, izņemot detalizētu telefona pārbaudi.

Sākumā mēs nezinājām, ko iesākt, kaimiņu pāris, šķērsojot robežu, devās savas

gaitās, bet mēs palikām Krievijā. Es sazinājos ar vienu firmu, kas bija kādreiz viena mūsu projekta sadarbības partneris un palīdzu darbu. Man bija jānopelna nauda. Mani pieņēma darbā par inženieri, strādāju ar dokumentāciju. Darbs turpinājās pusgadu – no marta līdz septembrim. Kādu laiku turpat dzīvoja arī mani vecāki. Viņi Krieviju pameta ātrāk, viņi nebija domājuši palikt tieši Latvijā, viņu sākotnējā doma bija atgriezties Ukrainā. Šķērsojot Latvijas robežu, viņi sazinājās ar Edgaru Urbano-viču no Preiļiem un atbrauca uz šejieni. Vecākus ļoti labi uzņēma, kad mēs sazinājāmies, dzirdēju tikai pozitīvas atsauksmes. Sākumā viņiem tika nodrošināta dzīvošana Jāņa Eglīša Preiļu Valsts ģimnāzijā, pēc tam ar Edgara palīdzību izdevās noīrēt lielu dzīvokli Preiļos. Pa to laiku man izdevās nopelnīt naudu, lai varētu izbraukt no Krievijas uz Eiropu. Beidzās mans darba līgums, un es varēju izbraukt. Manas aizbraukšanas katalizators bija vispārējās mobilizācijas pasludināšana Krievijā. Es baidījies no tā, ka mūs automātiski pasludinās par Krievijas pilsoņiem.

Kāds bija ceļš līdz Latvijai?

– Uz Krievijas–Latvijas robežu mēs ieradāmies pašā oktobra sākumā, tur mēs pavadījām rindā sešas diennaktis. Uz robežas bija trīs rindas – viena smagajam transportam, otra – Krievijas un Eiropas pilsoņiem un trešā – Ukrainas pilsoņiem. Diennaktī tika izlaistas apmēram 40 ukraiņu mašīnas, mēs iestājāmies rindā kā 219. Rinda virzījās uz priekšu, tad ilgi stāvēja, tad atkal virzījās. Ārā vairs nebija silti, tāpēc sanāca izlietot divas auto bākas degvielas, lai sasildītos naktī. Internets tur bija, un tur es atradu informāciju, ka tie Ukrainas pilsoņi, kuri dzīvoja okupētajās teritorijās, automātiski var kļūt par Krievijas pilsoņiem, tas mani darīja bažīgu.

Pa šīm sešām diennaktīm, stāvot rindā, es redzēju divus cilvēku liķus, acīmredzot, viņi neizturēja spriedzi, kas tur valdīja.

Ja Krievijas robežu mēs šķērsojām sešas diennaktis, tad Latvijas – 20 minūtes. Iebraucām Latvijā, un pirmie kilometri ir grants ceļš, es padomāju, re, mēs Ukrainā tikai pirms gada uztaisījām labu ceļu līdz Krievijas robežai, acīmredzot, Latvijā speciāli to nedara.

Ar navigācijas palīdzību aizbraucām uz Preiļiem. Ļoti gribējās gulēt, šeit mūs sagaidīja mani vecāki un brālis ar ģimeni, kuri jau iepriekš bija atbraukuši uz Latviju. Sakārtojām dokumentus un palikām Preiļos.

Pa šo laiku esam iedzīvojušies, sieva audzina meitiņu, es esmu darba meklējumos, šis tas jau ir, bet pagaidām nevēlos par to stāstīt. Mana sieva pēc profesijas ir farmaceits inženieris, bija uz darba pārrunām Rīgā. Diemžēl viņu nepaņēma darbā. No vienas puses es saprotu darba devējus, kuri negrib pieņemt darbā ukraiņus, iespējams, viņi domā, ka karš beigsies un ukraiņi aizbrauks prom, bet viņā būs ieguldīti līdzekļi apmācībām utt.

Ja tagad būtu jāatgriežas Ukrainā, vai jūsu dzīvoklis, vecāku māja nav sabombardēta?

– Zinu, ka mans dzīvoklis ir uzlauzts, durvis ir izgrieztas, durvju vietā ir manis paša skapja durvis, kas ir iekšā dzīvoklī, to es nezinu. Logi ir izsisti. Vecāku mājā arī ir izsisti logi, vienā mājas stūrī ir trāpījusi mīna.

Strādājot Ukrainā, es pats nopelnīju, lai nopirktu divus dzīvokļus, lai tos izremontētu, bet tagad, atgriežoties, viss būtu jāsāk no sākuma. Ziniet, kur man būs emocionāli komfortabli, tur es ar savu ģimeni arī būšu, vai tā būs Kijiva, vai Latvija, vai cita vieta, laiks rādīs.

Kad mēs dzīvojām Krievijā, es braukāju ar savu mašīnu, kurai ir ukraiņu numuri, un ievēroju, ka cilvēki atskatās uz manu mašīnu, citi pat rāda ar pirkstu. Arī mājas, kurā mēs dzīvojām, vecākā bija atnākusi un brīdināja, ka par mani interesējas citi mājas iedzīvotāji, es atbildēju, ka mēs taisāmies braukt prom. Savukārt Latvijā neviens uz manu mašīnu neatskatās, brālis pat citreiz savu mašīnu neaizslēdz ciet. Šeit es varu justies drošībā.

Vai ir iespējama vienošanās ar Krievijas Federāciju?

– Man ir tāds piemērs – jūs dzīvojat trīs istabu dzīvoklī, pie jums atnāk kaimiņš un saka – tagad viena no tava dzīvokļa istabām būs mana, jo es tā esmu izdomājis. Vai tu ar viņu strīdiesies, mēģināsi pierādīt savu taisnību, vai teiksi – labi, ko tur daudz, ņem to istabu sev. Katrs tikai pats var atbildēt uz šo jautājumu – kāda būtu tava rīcība, vai šeit pastāv vienošanās iespējas, ja kaimiņš to tā vienkārši izdomāja?! Un šis ir ļoti aptuvenš salīdzinājums, jo dzīvē šis kaimiņš ienāca un ar vardarbību mēģina šo istabu no tevis atņemt. Un, ja tu necīnīsies par savu īpašumu, tad kaimiņš atnāks atkal un teiks – zini, nevajag tev tās istabas, pietiks ar virtuvi un tualeti, pārējais būs mans, jo es tā gribu.

Manuprāt, jebkuras vienošanās sākumā ir dialogs, ja tas nav sanācis, tad kautiņš, bet pēc tam vienalga atkal dialogs, ja, protams, dzīvi ir palikuši tie, kuri kāvās.

Tāpat ir jāatzīst, ka, jo ilgāk turpinās karš, jo tālāk mēs esam no iespējas atgriezties savās mājās, jo dzīve nestāv uz vietas, tu mēģini to veidot citur... Arī pēc kara dzīve Ukrainā būs jāveido no sākuma, tāpat kā šobrīd šeit – Latvijā.

Kas jums patīk Latvijā?

– Manas sajūtas Latvijā ir kā sanatorijā. Šeit viss ir tik ļoti mēreni, mierīgi, ekoloģiski. Attiecībā uz ēdienu, tomēr mūsu borščs un spēķis nav ne ar ko aizvietojams.

Jau esmu iemācījies dažus vārdus latviski, ienākot veikalā vienmēr sasveicinot, sakot «Labdien!», vai arī «Esmu no Ukrainas». Mūsu mazā meitiņa plāno apmeklēt bērnudārzu Preiļos, protams, sieva uztraucas par valodas barjeru, bet bērni parasti adaptējas ātri. Bet vispār šeit nav valodas barjeras, parasti cilvēki ir pretimnākoši un, saprotot, ka es nezinu latviešu valodu, pāriet uz krievu valodu.

Ko karš jums ir iemācījis?

– To sajūtu, ka vari būt absolūti bezizejas, kā tev tobrīd liekas, stāvoklī, kā arī pavisam neaizsargāts. Ko vispār var iemācīt karš, es domāju, ka neko labu. Es uzskatu, ka karš nav domāts mācībām. Protams, aizvainojums, iespējams, dusmas man ir, īpaši uz vienu cilvēku. Bet tiesa visu izlems, ja, protams, tāda būs.

Katrs pats sev var uzdot jautājumu, kā piedot cilvēkam, vai cilvēku grupai, kas pieļāva vairāk nekā simts tūkstošu citu cilvēku nāves, es pat nerunāju par materiālām lietām, to visu var atjaunot, uzcelt no jauna, protams, ja tev nav 70 gadi. Es uzskatu, ka es vēl nopelnīšu. ▣

Projekta («Life stories of Ukrainian refugees in foreign countries» (Ukraiņu bēgļu dzīvesstāsti svešās zemēs)) raksts tapis ar ASV Valsts departamenta Izglītības un kultūras lietu biroja finansējumu, ko īsteno "Meridian International Center".

International Visitor
Leadership Program
U.S. Department of State